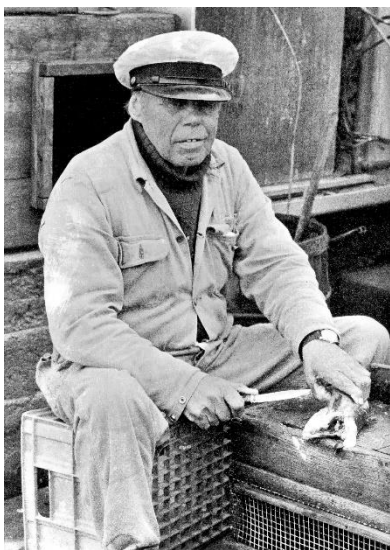

Lyngør minkfarm

AV HARALD LANGMYR

Skipper Anders Johan Andersen fra Lyngør, født 1909, begynte sjølivet i 1924 og seilte i utenriksfart fram til 1941. Da mønstret han av i Peru og var der i fem år som gruvearbeider og lystbåtskipper. Etter nok en periode i utenriksfart, kom han heim i 1955 og slo seg til ro og tok forskjellige småjobber; blant annet var han lastesjef på Gjeving Tresliperi. Men i ca. 1960, 51 år gammel, startet han med noen få mink utenfor uthusveggen ved heimen sin. Han ville prøve å livnære seg med minkoppdrett på sitt øyrike, og han lykkes.

Anders Andersen

Bildet tilhørere Betty-Ann Brodersen

Sjømann

Blant annet tok Anders sturmannseksamen i 1929 og skipsførereksamen i Arendal i 1934. I begynnelsen av den andre verdenskrig var han 1. sturmann på et skip som seilte på Stillehavskysten, mellom Nord- og Syd Amerika. Han mønstret av i Callao i Peru juli 1941. I La Oroya, Peru, fikk han arbeid i jernmalmgruvene som oppsynsmann. Hans kunnskaper til wirearbeid var viktig ved taubanene der. Arbeidet var ikke av særlig lang varighet.

Deretter fikk han jobb som skipper ombord på en lystbåt som var registrert i Callao, og han hadde denne jobben til krigen var slutt. Han kom heim i 1946, men fortsatte noen år til i utenriksfart.

I et intervju med Arbeiderbladet i 1961 fortalte han at han hadde gravd etter gull og studert inkaenes hemmeligheter. Han fortalte også at i stua i sin heim hadde han bilder av inkaindianere som han hadde vært nære venner med. Han hadde også gode venner blant jevnaldrene peruanere i byen, og hadde til og med vært faddere til to barn.

Flyfoto over Lyngør der minkfarmen sees øverst. Bildet tilhører Reidar Frank Andersen

Store investeringer

I begynnelsen av visste ikke Anders så mye om det å drive med mink, men så fikk han kontakt med en minkfarmer fra Enebakk som het Kristian Ingstad. Han kom mange ganger til Lyngør og lærte Anders å drive minkfarm. Det var mangt som skulle læres, slik som avl, fôring, pelsing og salg.

Ganske raskt utvidet han farmen med flere mink, og han måtte bygge to minkskur rett sør for heimen sin, litt opp på øya der det heter Førstekjær. Allerede etter tre år hadde han bygd to minkskur, samt en 150 meter lang og 1 ½ meter brei støpt vei over heia til minkskurene. Også et stort fryseri bygde han øst for heimen sin. Det rommet 30 tonn råstoff. Og han bygde et minkmatkjøkken i bua rett vest for heimen sin der han hadde en stor koker og ditto kjøttkvern. Riklig tilgang med fisk til minkfôr fikk han kjøpt av fisker Ambjørnsen på Sandøya og en del «ufisk» av rekefølgerne. Også slakteavfall fikk han tilgang på. Antagelig fra slakteriet til Rolf Løvdahl på Holmen.

Investor

En doktor fra Oslo som het Ingvald Johansen hadde hytte i Lyngør. Han ble godt kjent med Anders og bidro med midler til foretaket Anders hadde begynt med.

Vestlandske Tidene hadde i 1963 en reportasje om minkfarmen, og journalisten spurte Anders om det å satse på minkfarm i Lyngør var et fornuftig foretak: *«Vi må jo satse her ute i Lyngør også. Vi kan ikke sitte her og vente på at noen skal komme og putte pengene i hendene på oss sådan uten videre. Og det er et meget sundt forretningstiltak som en faktisk ser så altfor lite til i våre dager.»*

Her er Anders fotografert i det største minkskuret. Bildet tilhører Betty-Ann Brodersen.

Fine julepresanger til jul

Foruten sin egen arbeidsinnsats hadde Anders som regel en mann i arbeid heile året på minkfarmen. En som arbeidet mange år for Anders var Godfred Emil Jensen. Om sommeren hadde Anders flere skoleungdommer som fikk sommerjobb. Datteren Betty-Ann arbeidet også noen sommerferier for sin far.

– Jeg husker svært godt den stramme lukta fra minkfôrkjøkkenet i bua like ved heimen vår, men etter hvert ble det flyttet ut til minkfarmen ved Førstekjær. Også pelsingen som før ble utført i bua, ble flyttet ut dit, forteller Betty-Ann.

I mai måned ble minkungene født, da kunne det komme opp til 12 -13 i kullet. Ungene var da knapt lengre enn en fyrstikk. I november var minken ca. seks måneder gamle. Da ble de avlivet, og pelsingen varte ut til midten av desember måned. Skinnene ble rengjort for alt fett og ble lagt inn i en roterende trommel sammen med sagmugg. Deretter ble skinnene tørket og de fikk en ny omgang i trommelen.

Da minkfor-kjøkkenet var hjemme, kjørte Anders ei motortralle med de daglige rasjonene over til minkfarmen ved Førstekjær. Bildet tilhører Halvor Ellingsen

– Da hang det minkskinn over alt i huset og vi merket alle med vårt nummer, så var de ferdige til pakking og levering, forteller Betty-Ann.

Da minkungene ble født, og da de dreiv med pelsingen, ble arbeidsdagene både lange og hektiske. Ferdig med pelsingen ble den pakket og sendt med toget til Oslo. Der tok doktor Johansen imot den dyrebare lasten og leverte den til Oslo Skinnauksjon, men av og til dro Anders inn til Oslo og opplevde den spennende skinnauksjonen, noen ganger sammen med Kristian Ingstad.

– Ble det gode priser, fikk vi fine julepresanger til jul, forteller Betty-Ann.

Pelsmakeren tar det meste

Det ble utvidelse med to nye minkskur på minkfarmen seinere på 1960-tallet. I 1963 pelset Anders i alt 900 mink. Betty-Ann forteller at han på det meste hadde 1.400 mink, fordelt på hvite, svarte, sølv og brune mink.

Mye skulle klaffe med driften, og næringen ble forbundet med usikkerhet. For prisene på minkskinn kunne variere. Det kunne være vinterens mote som var svært avgjørende for hva en minkfarmer fikk for minkskinnene. Men var man heldig kunne en få fra 100 og opp mot 600 kroner pr. skinn. Midt på 1960-årene kunne disse prisene virke høye i forhold til lønnsforholdene den gang. En god arbeiderårslønn i den tiden lå på 20.000 kroner. Et annet moment innen næringen var de store investeringene som måtte til.

Det å anskaffe en cape eller en kåpe av mink i den tiden kunne komme opp mot 30.000 kroner. Anders ble spurt av journalisten fra Vestlandske Tidene om hvem han trodde tjente mest på minken. «*Det er nok pelsmakeren. For han er for kunstner å regne, så vidt jeg skjønner.*»

Jagerflystøy var farlig for minken

Til Arbeiderbladet fortalte Anders at minken kunne lett bli skremt:

«*Spesielt larm fra jagerfly er farefullt. Da kan den dra ungene i rasende fart ut av reiret og ut på nettingen, da er den helt forstyrret. Da er det fare for at den kan myrde ungene. Det er jagerflyene som er leie på disse kanter. Av og til kan det hende at de stryker like over taket og lager et bråk uten like. Og det er ikke bare minken som blir nervøs. Da går jeg faktisk med hjerte i halsen. Heldigvis har det gått bra hittil.*»

Avsluttet med kalkuner

I 1972 avsluttet Anders sin virksomhet som minkfarmer. I 12 år hadde han investert og jobbet med mink. Etter det gikk han over til å drive med kalkuner i noen år.

Anders sammen med tre lyngørgutter sommeren 1967. De har sommerjobb på minkfarmen. Fra venstre: Svein Ellingsen, Per N. Pedersen og Svein E. Jensen.

Bildet tilhører Betty-Ann Brodersen.

En vinter strømmen gikk i Lyngør hadde Anders nyklekkede kalkunkyllinger i minkskurene ved Førstekjær. Det kunne blitt en tragedie. Kyllingene ville ikke klare seg uten snev av varme, mente han, derfor tok han kyllingene og flyttet de ned til bolighuset der de kunne fyre i vedovnen.

– Da var det kalkunkyllinger over alt, og det ble et kaos uten like, ler Betty-Ann.

Da Anders avsluttet arbeidslivet, var han godt fornøyd med å ha skapt sin egen arbeidsplass i Lyngør, ikke minst det å få være heime hos familien og følge ungenes oppvekst.

*Kilder: Betty-Ann Brodersen.
Torunn Bomann Larsen.
Halvor Ellingsen.
Vestlandske Tidene.
Arbeiderbladet.*